

1.
DISSERTATIONIS ACADEMICÆ,
DE
ABUSU SETACEORUM
IN
VULNERIBUS GLUTINANDIS

PARS PRIOR,

QUAM

VENIA EXPER. FACULT. MEDICÆ,

PRÆSIDE

Doct. JOSEPHO G. PIPPING,

MED. PROFESSORE REG. ET EXTRA ORD. FACULT. MED.
MEMBRO ORD.

Examini defert

NICOLAUS ANDREAS LÖNROTH,
SVIO-GOTHUS,

IN AUDITORIO MAJORI DIE XVII MARTII
ANNI R. S. MDCCXCII.

Horis ante meridiem solitis.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS.

Nec Medici, nec Imperatores, nec Oratores, quamvis artis
præcepta perceperint, quidquam magna laude dignum sine
usu & exercitatione consequi possunt.

CICERO.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
ABUSU SETACEORUM
IN
VULNERIBUS GLUTINANDIS.

PROOEMIUM.

Humores corpori nocivos ad quandam ejus partem externam alliciendi & per eandem eos abducendi, varium excogitarunt Medici modum. Quam ob causam Vesicantia, Fonticuli, Ustiones, Scarificationes, Cucurbitulæ atque Setacea sunt inventa & tentata. Crudeliora licet sint sanitatis restituendæ præsidia, ea tamen, ut vitiis quibusdam avertendis & succurrendis necessaria, a priscis recentissimisque Scientiæ Medicæ Cultoribus sunt adhibita & mirum in modum celebrata. Quæ adversæ valetudinis infringendæ adminicula, qua diversam eorum inflammationis excitandæ vim, vel lente vel fortius agunt. In horum numerum Setacea referri possunt.

Omnibus, qui vel leviter Artem Chirurgicam attigerunt, notum est, quid per Setaceum intelligitur; Setaceorum scilicet nomine veniunt funiculi lintei, vel

fetæ equinæ aut chordæ aut fila xyлина lineaque, instrumenti cujusdam idonei ope, vel per cutem sanam vel per partem quandam corporis morbidam, salutis conservandæ vel restituendæ gratia, traducta. Eximias encheireseos hujus virtutes ad morbos quosdam internos profligandos & præsertim ad vitia capitis graviora auferenda, vetustiores Medici laudarunt & recentiores comprobarunt.

Hocce autem ævo, efficax istud Medicinæ genus in morbis quoque quibusdam externis sanandis, præstantissimum esse, multiplici confirmatum est experientia. Abscessus enim majores immo etiam maximos, Setaceorum ope multo facilius evacuatos, citius purgatos & felicius curatos fuisse comprehendimus, quam magna incisione, qua, non ita multo ante, curæ Abscessuum absolvendæ Artis periti frustra sæpius & infelicitè studuerunt. — Suppurationes Glandularum, a variis causis, a lue etiam venerea ortas, curationi sæpe pertinacissime resistentes, longe celerius Setaceorum artificio, quam alia medendi ratione adhibita, conglutinas fuisse, multoties experti sumus. Id tamen observandum est, ut cutis Glandulam suppuratam obtegens debita vel sufficiente gaudeat

deat crassitie. — Inter nunc usitatas Hydroceles five aquæ inter testem & tunicam ejus vaginalem collectæ, tollendæ vias, Setaceum esse, haud est ignotum. Cujus & optimum aptumque instituendi modum & insignem ad morbum hunc dissipandum efficaciam, Celeberrimi & de Chirurgia bene meriti Viri P. POTT * & B. BELL **, alios ut reticeamus, tradiderunt atque asseverarunt. — In tumoribus articulorum fungosis restringendis, Setaceum magno cum emolumento adhibetur, & imprimis illi casui, quo humor, intra Capsulam articulatoriam latitans, adeo spissus purulentusque evasit, ut a vasculis absorberi nequeat lymphaticis, optime conducit †. — Tumores sic dictos Cysticos & præsertim Melicerides atque Steato-

A 2

ma-

* The Chirurgical Works III. Vol. London MDCCLXXXIX
An account of the Method of obtaining a perfect or radical Cure of the Hydrocele by Means of a Seton.

** A System of Surgery Edit III. Edinburgh MDCCLXXXIX
Vol. I. pag. 434.

† A Treatise on the Theory and Management of Ulcers
by BENJAMIN BELL. Edinburgh MDCCLXXXIX pag.
471, Observations on White Swellings of the Joints.

mata, hacce operatione prorsus deletos fuisse observavimus. Steatoma quoddam plurimum librarum tribus Setaceis laceffitum, hisque bis quotidie tractis retractisque irritatum, intra duos menses solutum, effusum consumtumque fuisse reperimus. — Diverſa ulcerum genera & præcipue ea, quæ ſinuofa & fiſtuſoſa appellantur, funiculis vel chordis per ea ductis, tuto & radicaliter ſanata fuiſſe, omnes, quorum intereſſe poteſt, haud ignorant. Quamvis enim ejusmodi ulcera vel ſub cute longe ſerpant, vel in muſculorum interſtitia profunde irrepant, vel vaſa ſangviſera majora tangant, transmitti tamen Setacea abſque periculo poſſe, quotidiana teſtatur experientia.

In omnibus itaque hiſce allatis morbis, duplici Setaceum modo primariam indicationem curatoriam abſolvere, cuique facile patet; humoribus ſcilicet ſeroſis, in partibus præter naturam dilatatis, collectis libere evacuandis, atque inflammatione levi in ſuperficiem harum internam excitanda, partes has morboſas glutinatura.

Efficaciſſimo hocce Setaceorum agendi modo cognito, vulneribus perviiſ curandis hoc artificium quoque

que profuturum fore, ex analogia Chirurghi recentioris ævi crediderunt, quodque etiam maxime convenire, usu explorarunt.

Quamvis autem in iis vulneribus consolidandis, quæ partem quandam penitus penetrarunt, Setaceorum usus haud parvi sit æstimandus, hanc tamen mendendi rationem in multis vulnere ejusmodi dilaceratis partibus sanandis, quibus hacce occurrendi mos est, non solum inutilem, verum etiam valde noxiam esse, tuto contendere valemus.

Veritatem hujus assertionis permultos vulnorum penetrantium casus, qui in Nosocomiis Militaribus fauciorum Militum conservandorum & curandorum gratia, Helsingforsiae exstructis occurrere, quorum cura, sub ultimo, quod inter Svecos & Russos exarsit bello, nobis fuit injuncta, probaturos esse, arbitramur, quique Setaceorum in ejusmodi læsionibus curandis cum utilitatis tentandæ, tum noxæ eorum experientidæ, optimam nobis obtulere occasionem.

Diffimilem artificii hujus effectum variis rebus, ut naturæ & indoli vulneris, conditioni partis læsæ, per quam telum penetravit, habitui vulnerati & sic

porro, esse adscribendum putamus, quas ut felix Setacei usus evadat, accuratissime esse attendendas, quisque facile intelligit.

Artis autem Chirurgicæ Scriptores, qui de utilitate Setaceorum in vulneribus perviis conglutinandis differuere, mentem suam de ea re adeo breviter exposuisse invenimus, ut ex Scriptis eorum perdifficile sit cognitu, quibus in casibus hocce artificium sit vel adhibendum vel omittendum. Quos inter Celeberrimus L. HEISTER est, qui licet pro more suo optimo sententiam suam plane & dilucide explicare soleat, hanc tamen rem admodum leviter tangit, ut his se exprimat brevissimis: *In multis vero casibus, ubi a Chirurgis Setaceum promiscue adhibetur, eo carere possumus, vulnusque facilius purgari potest. Hinc usus probe ab abusu distinguendus* *. Sed quomodo hoc probe fiat, de eo prorsus flet. Quamdiu igitur certa indicia, quibus significaretur, cui vulneris penetrantis casui Setaceum est vel utile vel noxium, desiderantur, tamdiu quoque evenit, ut nobile hoc Medicinæ genus intempestive & haud attente usurpetur.

Ob

* L. HEISTERI Institutiones Chirurgicæ.
Amstelodami MDCCL. Part. I. pag. 98.

Ob defectum igitur ejusmodi indiciorum, id factum esse aliquoties comperimus, ut Chirurghi, non inexper-
ti, in hacce re haud secus quam in tenebris errarent. Ingenue fatemur, nos quoque ab eadem culpa haud li-
beros fuisse. Setaceis in vulneribus sanandis usi sumus,
nulla fere alia ratione sæpius ducti, quam sola (confiteri
rubesimus) consuetudine, donec experientia, fidus il-
le ad veritatem impetrandam Dux, nos docuerit, ea in
haud paucis vulnerum penetrantium casibus valde es-
se noxia.

Instituti nostri ratio eo tamen minime est directa,
ut omnem operationi huic laudem ad partes vulnere
perforatas curandas, auferendam putaremus, quod
quidem Celeberrimum Gallorum quondam Chirurgum
H. F. Le DRAN in Libro de Vulneribus Sclopetariis
ab Illo edito, statuisset vidimus. Lubenter autem confi-
temur, nos, ut quoque alios, saluberrimam artificii hu-
jus efficaciam, quando nimirum justo ordine & legiti-
mo adhibitum fuerit tempore, multoties, ut supra mo-
nuimus, fuisse expertos.

Ut Tironibus Artis Chirurgicæ utile evadat, quod
nobis hac in re experiri contigit, animadversiones non-
nul-

nullas, ad Setaceorum in vulneribus glutinandis usum pertinentes, quas collegimus, divulgare in animum induximus operæque pretium existimavimus, specimen quoddam Academicum edituri, in hacce re paullo attentius pensitanda commorari. Ad observationes nostras illustrandas, quosdam anneximus vulneratorum casus, ex quibus nocivum Setaceorum effectum comperiri nobis licuit.

Sed antequam ulterius progrediamur, TE B. L. conamina hæcce juvenilia benigne excipias, submisse rogamus, quem si impetremus favorem, utiliora & maturiora TE olim a nobis expectare posse, speramus.

§ I.

Per ea vulnera funiculi nunquam sunt trajiciendi, ubi Aspera arteria, Oesophagus, Viscera Thoracis & Abdominis, atque alie ejusmodi partes sunt læsæ, quæ ad actiones homini proprias perficiendas, conferunt.

Quamvis hæc res adeo sit perspicua, ut allata observatio prorsus inutilis videatur, annotatu tamen est dignum, id aliquoties evenisse, ut faucii Milites in No-focomia Militaria fuerint recepti, per quorum vulnera, indolis licet fuerint nuper descriptæ, Setacea fuisse trans-

transmissa, invenimus. Vitium hocce haud ignoscendum, vel ignorantiam principiorum Chirurgicorum discendorum prodit foedissimam, vel negligentiam in vulnere explorando ostendit summam. Inter plures ejusmodi casus, quos colligere nobis licuit, unum tantum protulisse sufficiat.

Nauta quidam nomine RUNDAHL, in memorabile illo-navali praelio, die tertio Julii anni MDCCXC, inter Regiam Svecanam Classem & Cæsaream Russicam, in Sinu, ut nuncupatur, Fennico prope Viburgum, commisso, globulo ferreo minore *, ex tormento bellico ejecto, vulnerabatur. Cum die ejusdem mensis sexto in Nosocomium introduceretur, parum loqui valebat, sed nihil, ne salivam quidem suam devorare poterat. Quando ideo ope Syringis in fauces immissæ, Decoctum Hordei in gulam injicere tentaremus, ex inferiore vulneris apertura hoc statim effluebat. Quo observato, Oesophagum vulnere affectum esse existimavimus. Funiculum itaque linteum, qui per plagam erat trajectus, ut huic casui nocentissimum, mox eduximus & viam vulneris dignoscendam, specillo adhibito,

B

ex-

* Svet. Skrot-Kula. Ejusmodi globus magnitudine plerumque est nucis Juglandis.

exploravimus. Hoc facto, globulum, trium circiter digitorum transversorum latitudine infra aurem dextram, collum penetrasse & per arcum finistrum maxillae inferioris atque cutem objacentem exiisse intelleximus. Vulnus hocce infanabile & lethale esse mox comprehendimus. Sed ut ægrum solaremur, solito modo læsas ligavimus partes, miseroque huic nutriendo, melle sincero lacte diluto pluries de die in gulam injecto, operam studiumque navavimus. Clysteres quoque nutriendos, ex jusculis carneis paratos, plures quotidie injiciendos præscripsimus. Sed frustra hoc fecimus. Dolores enim infandi increfcebant, ardorem summum atque siccitatem molestissimam in toto Oesophagi decursu sentiebat. Exhalationes oris evadebant foetidisimæ & totum denique corpus odorem spargebat teterimum. Decimo tandem die ejusdem mensis extremum efflavit halitum.

Sequente die mortuum incidimus corpus, vulnerisque interiora examinavimus, quo apparebat, telum pone musculum Sterno-mastoideum dextrum & arteriam Carotidem dextram in collum intrasse atque, Oesophago transverso ductu disrupto, oblique ascendisse; deinde musculo Massetere & Digastrico diviso,
ar-

arcum Maxillæ inferioris sinistrum fregisse & comminuisse, & denique, pluribus dentibus molaribus ejusdem lateris violatis, per cutem his proximam egressum fuisse. Oesophagus erat nigris usque ad ventriculum adspersus maculis. Pulmo sinister costis adhærebat.

Ex enarrata læsionis hujus historia, cuique proclive est compertu, vulnus hocce fuisse absolute lethale. Nihil igitur commodi ex Setaceorum usu in ejusmodi casu exspectari potest. Infandum excitet renovetque dolorem, necesse est. A quodam itaque imperito & Scientiæ Chirurgicæ prorsus rudi, Setaceum huic faucio fuisse impositum, quisque videt.

§. II.

In inflammatorio vulnerum statu Setaceorum usus plane est rejiciendus.

Ab Artis Chirurgicæ Scriptoribus vulnerum decursus in quattuor plerumque dividitur stadia, inflammationis puta, suppurationis, impletionis & cicatrificationis, quorum primum peracerbum esse solet & interdum periculosum. Inflammatio, quæ vulnerationes sequitur, pro ratione indolis instrumentorum, quibus vulnera fuerunt illata, alias ut taceamus causas, valde differt. In incisis nimirum plagis est mitior, in pun-

etiam inflētis gravior, in contusis, dilaceratis & collisis est gravissima. Quo severior est, eo etiam pronior ad gangrænam ejus exitus. Prudentem igitur Medicum in causas inflammationem plus justo augentes tollendas, tota incumbere mente oportet. Si quid itaque peregrini parietibus vulneris adhæreret, cito est educendum, quodque, quoad fieri potest, ante est faciendum, quam inflammatio in parte læsa increverit.

Notum autem est, Setaceum per vulnus quoddam transmissum, heterogenei instar in vulnere inclusi, stimulando & irritando agere, eoque modo partem dilaceratam inflammare, quare sapientis haudquaquam esset, in statu vulnorum inflammatorio hocce uti artificio, quod ut novum vulnere intrusum heterogeneum considerari potest.

Quamvis hoc quidem satis clarum sit, multoties tamen observavimus, Setacea in vulneribus curandis fuisse usurpata absque habita eorum status inflammatorii ratione. Quam ob causam funiculorum usus in ejusmodi casibus fuit exitialis. Inflammationes enim partium fauciarum vehementissimas, suppurationes copiosissimas & interdum gangrænam, ex Setaceis in hoc vulnorum statu adhibitis, suos derivasse natales sæpe

sæpe intelleximus. Inter plures, quos vidimus, casus, duos referemus.

Dimacha extraordinarius †, ad Legionem Dimacharum prætoriam ERICUS LINDROS triginta circiter annos natus, in præclaro illo prælio navali die decimo & quinto Maji anni MDCCXC, inter Regiam Svecanam Classem minorem †† & Cæsaream Russicam, prope Urbem Portum Frederici * nuncupatam, habito, vulnere afficiebatur. In Nosocomium die vicesimo & quarto recipiebatur. Globulum ferreum minorem, Tormento Bellico expulsum, suram dextram eo modo perforasse, comprehendimus, ut in exteriorem & mediam cruris partem introiverit, suræ musculos nempe Gastrocnemium externum & internum oblique sursum penetraverit, atque per interiorem & superiorem cruris faciem effugerit. Per hanc plagam, quæ faniem solum luridam ejiciebat, linteus erat trajectus funiculus. Totum crus dextrum rosei erat coloris & valde tumidum magnopereque dole-

B 3

bat.

† Lif-Dragon Reserve.

†† Kongl. Arméens Flotta. Hæc Classis ad littora maris custodienda est ædificata.

* Fredricshamn.

bat. Pulsus erat celer & tensus atque lingua sicca. Ut imminenti obstaremus gangrænæ, venæ sectiones repetitas instituendas, clysteres emollientes injiciendos atque fomenta refrigerantia, ex aceto Saturnino frigida aqua diluto parata & parti læsæ quavis hora applicanda, præscripsimus. Sequentie die in eodem pessimo vulnus erat statu. Remedia præscripta continuari jussimus atque granum Extracti Thebaici unum, Saccharo albo dilatatum vespere ægro dedimus. Die vicesimo & septimo in eadem fere vulnus permanebat conditione. Ut pars faucia fomentis emollientibus calidis operiretur, quæque frigefacta pluries die mutarentur, mandavimus. Grana quoque Opii duo misero huic vespertino tempore esse tradenda, diximus. Hisce remediis adhibitis, levamenti aliquid secutum est, eadem itaque ut caperet, ægro consulimus. Die undetrigesimo materiam purulentam melioris indolis effundere incipiebat. Die tricesimo & primo multum puris vulnus ejaculabat. Setaceum, quod ad hunc diem ob inflammationis vehementiam, intactum reliquimus, movendum esse existimavimus. Primis octo diebus mensis Junii tam magna de vulnere puris copia manabat, ut vires ægri fractæ evaderent, quas ad sustinendas pulveris Corticis Peruviani unciam semis partitis vicibus

bus quotidie fumendam, Syrupum Vitriolatum * potu miscendum atque sufficiens anodynum prima vespera adhibendum esse, vulnerato proposuimus. Hæcce licet præstantissima Artis Medicæ præsidia per aliquot dies rite fuerint usurpata, eadem tamen puris quantitas de vulnere effluebat, quæ ægrum extenuatum & debilitatum reddebat. Peregrini itaque aliquid in vulnere latentis, ut causam tanti puris fluxus agnoscendum esse suspicati sumus. Quod ad explorandum Setaceum eduximus, specilloque apto parietes vulneris examinavimus. Sed nihil alieni nobis occurrebat. Quoniam autem vulneri huic consolidando Setaceum haud necessarium fuisse judicavimus, id studio omisimus partemque fauciam apta fascia consueto deligavimus modo. Post hunc diem sensim sensimque puris effluxus minuebatur. Fine mensis Junii erat vulnus nova impletum carne atque ad glutinandum paratum. Quamvis itaque æger sanitatis recuperandæ spe niti potuisset, tristis tamen & conturbatus evadebat, &, ut postea nobis fuit relatum, veritus est, ne crus ejus læsum amputaretur. Quod ad præveniendum, con-

* Syrupus Vitriolatus ex Acidi Vitrioli diluti parte una & Syrupi simplicis partibus octo, paratur.

cubia nocte inter diem primum & secundum mensis Julii, manus sibi afferebat violentas; Arteriam nimirum radialem sinistram prope carpum decurrentem abscindebat atque collum cultro tonsorio incidebat. Socii autem ejus, qui viginti circiter in eodem ægrotabant cubiculo, murmure hujus miseri singulari expergefacti, illum in sanguine suo jacentem inveniebant. Hoc nobis nunciato, vulneratum, cui pulsus erat celer & parvus, respiratio difficilis & stertuosa atque os spumeo sanguine oppletum, invisimus. Sanguinem ex arteria radiali erumpentem ligatura stitimus atque vulneris in collo oras, per quod, læsa nimirum magna ex parte arteria aspera, spiritum ducebat, sutura nodosa conjunximus atque apto situ sustinuimus. Primis octo diebus jussulis saltem carneis sustentabatur. Quattuor post hebdomadas novæ hæ plagæ erant glutinæ. Vulnus autem in crure diutius apertum mansit, quod defectui virium, a magna sanguinis jactura oriundo, est adscribendum. Initio mensis Octobris hoc quoque vulnus erat sanatum. Die decimo & quarto ejusdem mensis fauciatum Nosocomium egrediebatur in pristinam restitutus sanitatem.

Setaceum, quod in hoc casu sub primo vulneris stadio fuit usurpatum, inflammationem in parte dilacerata acuisse atque suppurationes hasce copiosas promovisse, nemo non videt. Fateri coacti sumus, nos longe prius, quam quod factum erat, Setaceum hoc e vulnere extrahere debuisse atque eo modo nimias has puris evacuationes præcavere vel saltem minuere potuisse. Nobis vero simul haud est inficiandum, nos nec satis ad hanc rem attentos fuisse, neque artificii hujus effectum, tunc temporis, adeo satis habuisse cognitum, ut funiculo per vulnus jam traducto, noxam quandam singularem exspectare potuissemus.

Ad alterum casum exponendum properamus.

Captivus quidam natione Muscovita, nomine ALEXIS BAPKIN in eodem prælio, cujus mentionem nuper fecimus, globulo tormentario minore faucibatur. Cum Nosocomium die duodetrigesimo mensis Maji ingrediretur, Antibrachium ejus dextrum valde tumidum erat & evidentissimis gangrænæ præsentis signis notatum. Telum interiorem Antibrachii dextri faciem, duorum circiter a vola digitorum transversorum latitudine intrasse atque anteriorem ejusdem partem prope flexuram Brachii egressum fuisse con-

speximus. Vulnus, per quod Setaceum, eodem die, quo vulnerabatur, erat protrusum, valde foetebat. Funiculum per plagam ductum statim removimus. Saucium hunc febre debilitatum vino rubro gallico pulvere Chinchinae mixto refecimus; Acida mineralia potu immiscenda atque Anodyna vespertinis temporibus danda, praescripsimus.

Paucis post diebus, medicamentis hisce usurpatis, limitem inter integrum & viciatum locum in Brachio laeso esse positum vidimus. Die igitur mensis Junii tertio membrum emortuum infra insertionem musculi Deltoidei in osse Humeri, secundum Artis regulas abscidimus atque vulnus solito vinximus modo.

Resectum Antibrachium cultro Anatomico dissectuimus atque partes laceratas examini obtulimus, quo deteximus, globulum tendines musculorum Flexoris Carpi radialis & Flexoris digitorum sublimis discedisse, oblique sursum & extrorsum sub Aponeurosi Bicipitis properasse atque per carnem musculi Supinatoris longi prope flexuram Brachii exiisse. Aponeurosis Antibrachii maxime erat inflammata atque distenta.

Die

Die quarto & quinto ejusdem mensis vulneratus belle se habebat; sed subsequente in febrem incidebat, cui remediis Temperantibus, Refrigerantibus & Anodynis feliciter occurrimus. Die decimo & quinto Junii ligaturæ, quæ erant tres, decidebant. Labia vulneris coalescere incipiebant. Die tandem decimo & quarto mensis Julii vulnere cicatrix erat obducta. Sed de dolore capitis gravi æger querebatur & bilem corruptam pluries evomebat. Lingva erat fordida atque pulsus febrilis. Remediis Evacuantibus atque Antiphlogisticis sumendis morbo succurrere tentavimus. Die decimo & septimo adeo vehementer delirabat, ut remedia illi data vel rejiceret vel in ore ea paulisper retineret & mox exspueret. Fomentis frigidis capiti, brachiis atque cruribus quavis hora applicatis delirium sedavimus. Ut Antiphlogistica, Cardiaca & Antiseptica ægro traderentur, præcepimus. Die vicesimo tota ejus facies & præsertim labia oris intumescere cœperunt. Subsequente die ex tumidis his fissisque labris magna sanguinis copia effluebat. Exulceratis oris partibus linctum ex Melle Rosarum, Tinctura Myrrhæ atque Acido Salis communis compositum, illinere, pulverem Corticis Peruviani cum vino rubro gallico mixtum, ægro sufficienter dare atque

acida mineralia cremore Hordei perlati, cui paulum Mellis sinceri erat adjectum, diluta, pro potu quotidiano adhibere, iussimus. Inanem autem operam sumimus. Noma quoddam vorax, scorbuticæ certe indolis, primum labia oris peredebat, deinde mentum buccasque devorabat & denique nasum atque genas horrendum in modum & teterrimo odore conficiebat & consumebat. Die duodetrigesimo mensis Julii extremum effudit spiritum *.

Mortuum hoc secuimus corpus, in quo ossa maxillaria superiora & inferiora atque malarum ossa carie fuisse exesa, observavimus. Cavitas abdominis ferosa colluvie erat impleta. Pulmo sinister tuberculis exulceratis fuit consumptus, dexter autem costis erat infixus. Os Humeri amputatum molli callo obductum atque ipsum vulnus perfecte planeque conglutinatum fuisse, comprehendimus.

Quo-

* Nobis narratum est, hunc vulneratum, humero ejus resecto fere conglutinato, captivos quosdam Muscovitas, quos Synochus putris male habuit & qui in Nosocomiis ad ægros morbis internis afflictos conservandos extructis ægotarunt, visitasse; Quo consortio contagium febris hujus putridæ sibi contraxit.

Quoniam itaque nec in faucio isto Antibrachio ullæ ejusmodi partes fuerunt laceratæ, in quas infelicis hujus eventus culpam transferre valeamus, neque habitus corporis vulnerati adeo fuit malus, ut ea huic soli tribui possit, quisque haud difficulter intelligit, Setaceum, quod in hoc vulnus sub primo ejus stadio fuit introductum, & inflammationem exasperasse & ejus in gangrænam exitum accelerasse.

Ex allatis igitur colligi potest, Setacea in statu vulnerum inflammatorio adhibita, semper esse fauciatibus perniciofa.

§. III.

Perviis vulneribus consolidandis, quorum viæ spiræ modo contorquentur, Setaceorum usus est nocivus.

Haud paucos vidimus fauciatos, quorum partes spiræ modo vulneratæ & perforatæ fuerunt. Causas horum vulnerum esse multiplices comprehendimus; Vel ex situ partium, post vulnus his inflictum, mutato oriuntur; Vel ex ea resistantia, quam quæque membri dilacerandi partes, ut muscoli, tendines, cartilagines, ossa & sic porro, pro ratione duritiei & firmitatis suæ diversæ, contra globum percussurum

C 3

exer-

exercent, nascuntur. Plurima tamen ejusmodi vulnera a singulari teli figura derivanda esse existimamus. Multos enim globos plumbeos in partibus læsis delitescentes, extraximus, quorum facies adeo crenata & distorta fuit, ut cochleæ assimilari fere possent. Cujus similes dispendione vel excussione ex Sclopeto fistula intus sulcata instructo, factos esse intelleximus. Tota enim, ut quidem nobis dictum est, Cohors Rustica Militum Venatica ejusmodi sclopetum in ultimo bello cum Svecis gesto, adhibuit, quod quoque verisimile videtur, quoniam ex nostris plerosque, qui a Venatoribus Rusticis sauciati fuerunt, vulneribus ejusmodi contortis affectos fuisse observavimus.

In femoribus, clunibus & cruribus vulnera ejusmodi in gyrum ducta vidimus, quorum viæ adeo fuerunt inflexæ, ut ad eas explorandas specillo curvo & in formam spiræ flexo uti necesse fuerint.

Quamvis autem iis vulneribus perviis curandis, quæ crassas musculosasque corporis partes occupant, Setacea plerumque prodesse soleant, ea tamen iisdem partibus spiræ modo læsis & perforatis esse inimica, quosdam vulneratorum casus, quos annotavimus, ostensuros esse speramus.

Exem-

Exempla igitur quattuor veritatem hujus rei probantia commemoranda nobis proposuimus.

Subpræfectus Legionis Regiæ Vestrogotho-Dalicæ atque Eques auratus Ordinis Regii Ensisferi, Perillustris Generosissimusque Comes GUSTAVUS LEWENHAUPT die sexto mensis Maji anni MDCCXC, in femore dextro vulnerabatur. Ejusdem mensis die duodevigesimo Generosissimi hujus Viri cura nobis committebatur. Tunc temporis femur Ejus dextrum leviter tumidum apparebat. Globulum sclopetarium, quo erat fauciatus, trium circiter digitorum transversorum a Patella latitudine anteriorem femoris partem ingressum fuisse, musculos, Rectum nimirum cruris & Vastum externum dilacerasse, oblique sursum properasse atque superiorem & posteriorem ejus faciem decem fere pollicum a poplite longitudine perforasse, vidimus. In hanc plagam, peracto inflammationis stadio, Setaceum magno cum cruciatu inductum fuisse Generosissimus Comes nobis referebat. Purulentam eamque copiosam materiam vulnus emittebat, atque quoties funiculus lineus, qui per hoc erat trajectus, duceretur, toties membrum faucium dolebat, quam ob causam tenuiorem loco crassioris transmisimus. Tribus

bus licet filis linteis Setaceum esset contextum, ingentem tamen puris copiam vulnus quotidie ejiciebat atque quotiescunque Setaceum esset motum, dolorem in parte læsa obtusum vulneratus sentiebat. Ad vires fere fractas corroborandas pulverem Corticis Peruviani fumendum, Anodyna vespertinis temporibus capienda atque juscula carnea forbenda, præscripsimus. Die vicesimo & septimo ejusdem mensis, Setaceum, quod per femur fauciatum erat missum, sub vulnere deligando casu & fortuitu fuit educum, quod vulnerato, qui in eodem omnem salutis recuperandæ spem collocabat, eo periculosius visum, quo difficilius nobis erat novum trajectu. Quod ad absolvendum, hoc specillo recto frustra tentato, curvum & in gyrum convolutum facile feliciterque adhibuimus. Hoc nobis primam vulneris examinandi occasionem offerebat, qua femur Generosissimi Comitis spirali modo perforatum esse sensimus. A tortuosa ductus vulneris hujus indole, hanc læsionem, per globulum plumbeum e sclopeto Venatoris cujusdam Russici expulsam, illam fuisse intelleximus, quod quoque Generosissimus Comes, circumstantiis variis, quæ in eo prælio *, in

* In pugna die sexto Maji anni MDCCXC prope Pagum Kor-

in quo vulnerabatur, occurrere, suggestis, verisimile esse existimabat.

Paucis interjectis diebus, ruborem quendam infra posteriorem vulneris oram observavimus, qui materiæ purulentæ defluxum inter Fasciam sic dictam latam & femoris musculos arguebat. Die igitur mensis Junii tertio novam hancce puris viam, trium fere digitorum transversorum longam, usque ad ejus fundum persecuimus. Quamvis puri effluxuro via pateret & magna quoque ejus quantitas de vulnere manaret, brevi tamen sub Aponeurosi femoris alium rursus formabat sinum, cujus præsentiam rubor partium posteriori plagæ oræ vicinarum, indicabat. Vulnere explorato, sinum hunc ultra duorum pollicum longitudinem proreptum, die ejusdem mensis nono cultello funditus aperuimus. Solito plagam more ligavimus atque Setaceum, quod ad filum unum lineum erat redactum, quotidie sollicitavimus. Sed pax non diu fuit servata. Mensis enim supra commemorati die decimo & sexto, ruborem ejusdem indolis,

D

cu-

rois in Finlandia edita, Generosissimus Comes vulnus accipiebat.

cujus mentionem nuper intulimus, ad poplitem usque protensum iterum atque tertium vidimus, ex quo novam materiei purulentæ aberrationem factam fuisse conclusimus. In abundantes hasce suppurationes, & faucio molestas & nobis graves, prorsus auferendas omni studio incubuimus. Copiosam puris in vulnere hocce generationem, irritationi partium a Setaceo oriundæ, esse adscribendam putavimus. Filum itaque per plagam missum extrahendum esse existimavimus. Hoc facto & digito manus sinistræ indice in vulnus introducto, finem hunc sub Fascia lata proscriptum, usque ad poplitem scalpello divisimus. Posterior ideo vulneris hujus pervii apertura, quæ non ita multo ante duorum pollicum latitudinem vix excedebat, ultra octo digitos transversos erat dilatata. Labiis amplæ hujus plagæ Ungventum Cereum*, linamentis carptis illitum imposuimus fasciaque circulari parum adstricta vinximus. Vulnus tandem post hanc operationem sensim carne se implebat atque fine mensis

* Ungventum Cereum ex spermatis Ceti unciis tribus, Cereæ albæ unciis quattuor atque Olei Olearum non rancidi libra una, simul liquefactis, paratur. Optimum vulnibus glutinandis est Ceratum,

sis sequentis adeo erat conglutinatum, ut Generosissimus Comes Holmiam proficisci valeret.

Literis die octavo mensis Octobris ejusdem anni nobis datis, Generosissimus Comes se pristinam sanitatem recuperasse atque muneri suo absque incommodo præesse posse, benigne communicavit.

Præter hunc allatum, tres quoque alios, vulnibus ejusmodi contortis afflictos recordamur. Hi sunt:

Captivus quidam e Cæsarea Russica Legione Tormentaria, cui nomen fuit GREGORIO STEPANOFF, qui in præclaro illo navali prælio inter Regiam Classem Bellicam Svecanam & Cæsaream Russicam, die decimo & septimo Julii anni MDCCLXXXVIII, juxta Insulam Hoglandiam in Sinu Fennico sitam, commisso, in fura dextra vulnerabatur.

Nauta quidam nomine NICOLAUS PETRI filius, qui in prælio inter nuper commemoratas Classes Bellicas, die tercio Julii anni MDCCXC, in sinu Fennico prope Urbem Viburgum, facto, in femore dextro fauciabatur.

Quoniam autem horum vulnera, & qua eorum indolem & qua Setaceorum his glutinandis adhibitorum effectum, nihil fere a nuper denarrato casu differunt, harum læsionum historiis exponendis, brevitate ergo, superfedeamus.

Tertium autem ex his casum paulo uberius & fusius referemus. Militem loquimur e Legione Prætoriana NICOLAUM LUNDGREN, qui in acerrima pugna ad Pagum *Nyby* in Russia die undevigesimo Junii anni MDCCXC, edita, vulnus in clune dextra accipiebat. In Nosocomium die ejusdem vicesimo & secundo recipiebatur. Cum vulnus investigaremus, ob viam ejus tortuosam specillo recto fundum attingere non valuimus, eo igitur in gyrum convoluto felicius usi sumus. Quo examine, telum in mediam & anteriorem clunis dextræ partem, non longe a Trochantere ossis femoris majore irruisse, sursum & introrsum oblique perreptasse atque musculis natum, Glutæo maximo & medio occultatum latuisse, intelleximus. His bene cognitis, telum hocce in parte læsa absconditum extrahendum esse necessarium duximus. Quod ad perficiendum, incisionem sufficientem in superiore & anteriore clunis dextræ facie eo modo instituimus, ut quandam Glutæi ma-

xi-

ximi partem secundum obliquam ejus fibrarum directionem persequeremur. Hoc peracto, globulum plumbeum valde contortum, qui inter nuper nominatos clunum musculos erat reconditus, haud difficulter eduximus. Facies hujus globuli crenulata aperte ostendebat, eum a Bombarda intus canaliculata fuisse ejectum.

Quattuor post diebus, bonum idque copiosum pus vulnus profundeabat. Quoniam autem corpora quædam peregrina & præsertim frustula vestimenti, simul cum telo in vulnus esse inducta & parietibus ejus affixa, suspicio aderat, omni igitur studio interiora hujus exploravimus, quo, specillo adhibito, fragmenta quoque panni villosi hocce vulnere intrusa deteximus, quæque instrumentis aptis extraximus. Ad ea etiam allicienda, quæ fortasse in vulnere restare potuissent, funiculum linteum per id transmisimus. Hoc rite facto, Setaceum per aliquod temporis spatium quotidie sollicitavimus, quod dolorem in parte saucia semper excitabat & magnam puris copiam e vulnere eliciebat. Ut vires læsis partibus consolidandis necessariae servarentur, sufficientem roborantium & nutrientium rerum copiam æger sumebat. Elapsis tribus hebdomadis, effluxus materiei adeo erat auctus, ut saucium maceraret & debi-

litaret. Funiculum itaque per vulnus trajectum, qui nihil alieni ex eo extrahebat, die decimo & sexto Julii rejecimus. Die sequente de dolore in clune dextra gravativo vulneratus querebatur. Vulnus igitur examini rursus subiciebamus, quo aberrationem quandam puris in carne Glutæi maximi proserptam & ad inferiorem clunis dextræ partem protensam invenimus. Ne itaque ulterius progrediretur, fundum sinus hujus novi, observatis observandis, scalpello aperuimus. Post hunc diem vulnus ad implendum se parabat. Fine tandem Septembris ejusdem anni, membrum faucium adeo erat glutinatum ut Nosocomium vulneratus relinquere posset.

Quantum igitur incommodi ex Setaceo per vulnera pervia, quorum ductus plus minusve sunt contorti, trajecto oriatur, ex casibus nuper relatis facile cerni potest. Nimia enim, qua pollet irritandi vis, inflammationem plus justo auget, dolorem excitat molestum, puris fluxum ultra debitum urget, aberrationes materiei promovet, vulneris incarnationem impedit atque cicatrices concavas inducit. In ejusmodi itaque vulnorum speciebus, a Setaceorum usu abstinere tutius est & prudentius.